

Punerea înainte a Cinstitelor Daruri

Pregătirea darurilor pentru aducerea Sfintei Jertfe, ca scop principal al Intrării Mari, își găsește împlinirea prin așezarea lor pe Sfânta Masă. Cinstitele Daruri, care reprezintă ofranda vieții noastre și jertfa Bisericii fiind, până la sfințirea lor, chipuri (*antytipa*) ale Trupului și ale Sângelui Domnului, sunt puse înaintea lui Dumnezeu cu rugăciunea de a fi primite în „*sfântul și cel mai presus de ceruri și duhovnicescul său jertfelnic într-un miros de bună mireasmă duhovnicească*” și de a ne trimite harul Sfântului Duh.

Hristos primește jertfa noastră și se identifică cu ea

Așezarea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă este săvârșită întotdeauna de către protos, adică de întâi-stătătorul slujbei. În cazul Liturghiei arhieresti episcopul nu participă la procesiune ci primește, stând între Sfintele Uși, Sfântul Disc de la diacon și sfântul Potir de la preot și, după ce rostește cu glas tare pomenirea viilor respectiv a morților, le pune pe rând pe Sfânta Masă. Când slujește preotul cu diacon, acesta din urmă, deși poartă Sfântul Disc în procesiune, nu îl așază pe Sfânta Masă ci așteaptă sosirea preotului protos care îl pune, împreună cu Sfântul Potir, pe Sfânta Masă.

Faptul că Cinstitele Daruri sunt așezate pe Sfânta Masă doar de către protos are o semnificație profundă și anume „*ceea ce noi aducem este arătat ca fiind adus de Hristos și înălțat de El în Sfânta Sfințitor cerești. Jertfa noastră, jertfa Bisericii, este jertfa lui Hristos*”.

În urma Proscomidiei Cinstitele Daruri reprezintă jertfa Bisericii care unește în sine jertfele personale ale fiecăruia dintre cei care au adus sau pentru care s-au adus darurile de pâine și vin, ofranda vieții noastre. Jertfa curată se întâlnește în mod firesc cu Dumnezeu. Dar numai omenescul purtat de Dumnezeu este capabil de o jertfa curată, totală, fără rezerve. De aceea numai în Hristos s-a produs întâlnirea desăvârșită a lui Dumnezeu și a jertfei, numai jertfa Lui a fost o jertfă totală, atotcurată, desăvârșită. Jertfa noastră, jertfa Bisericii, nu poate fi decât o împărtășire din această jertfă unică și desăvârșită a lui Hristos. Ritualul Proscomidiei, prin pomenirea jertfei Mântuitorului la scoaterea agnețului, face o primă mărturisire a acestei realități. Intrarea Mare, prin aducerea solemnă a Cinstitelor Daruri la altar și așezarea lor de către protos pe Sfânta Masă arată primirea jertfei noastre de către Hristos și identificarea lui cu ea: „*căci Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți Hristoase Dumnezeul nostru*” (Rugăciunea din timpul Heruvicului).

Simbolismul punerii înainte a darurilor se concentrează pe jertfa lui Hristos

Mântuitorul primește și se identifică cu jertfa noastră și astfel El însuși este Cel ce Se aduce. De aceea simbolismul ritualurilor legate de punerea înainte a darurilor se concentrează pe jertfa lui Hristos. Ca urmare așezarea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă și acoperirea lor a fost pusă de comentatorii Sfintei Liturghii în legătură cu patimile, moartea și îngroparea Domnului dar și cu învierea Sa. Iată ce scrie în secolul al V-lea Isidor Pelusiotul († 435): „*Desfacerea ilitonului sub sfintele ofrande semnifică slujirea lui Iosif din Arimateea. Acela a învelit trupul Domnului în giulgiu și l-a așezat în mormânt de unde a ieșit învierea pentru toată lumea. La fel noi sfințim pâinea care a fost adusă pe iliton și găsim aici cu adevărat Trupul Domnului, izvorul acestei nemuriri cu care Iisus cel înmormântat de Iosif ne-a dăruit înviind*”.

Deși adăugate doar începând cu secolul al XVI-lea, troparele rostite de către protos la așezarea și acoperirea darurilor exprimă această înțelegere veche a ritualului. Primul tropar este preluat din rânduiala slujbei Prohodului Domnului (Utrenia Sâmbetei Mari):

„Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând precurat trupul Tău, cu giulgiu curat înfășurându-l și cu miresme, în mormânt nou îngropându-l, l-a pus” — Contemplăm cu ochii minții taina înfricoșătoare a Dumnezeuului-Om care moare pentru noi și este pus în mormânt ca orice muritor, aparent învins de puterile întunericului.

Dar Cel ce a murit nu este un om obișnuit ci este Dumnezeu adevărat, lucru pe care protosul îl exprimă în troparul următor: **„În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost Hristoase, toate umplându-le Cel ce ești necuprins”** — Deși trupul este mort și așezat în mormânt, sufletul Mântuitorului se pogoară la iad dar nu ca un osândit ci ca un Dumnezeu ducând în acel adânc al despărțirii de Dumnezeu viața și lumina învierii, sfărâmând încuietorile iadului și scoțându-i de acolo pe toți cei ce au crezut în El (I Pt 3, 19-20). Cel dintâi care s-a umplut de viața și lumina lui Hristos a fost tâlharul pentru care credința în Hristos a făcut ca moartea să nu mai fie o cale spre iad ci una spre rai (Lc. 23, 42-43). Ca Dumnezeu Hristos nu s-a despărțit niciodată de Tatăl și de Duhul, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt fiind **„Treimea cea de o ființă și nedespărțită”**, umplându-le toate, El însuși fiind necuprins.

Aparenta înfrângere se descopera astfel ca biruință totală asupra întunericului și a morții: **„Ca un purtător de viață și mai înfrumusețat decât raiul cu adevărat și decât toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre”** — După cum remarca părintele Dumitru Stăniloae, era firesc ca viața și lumina învierii să se întindă în planul văzut al trupurilor după ce a țâșnit în iad prin sufletul Lui și a întemeiat raiul prin suflet. Din ultimul adânc al dumnezeirii viața vine în mormântul în care se afla trupul, prin sufletul lui Iisus. Jertfa se împlinește în înviere, mormântul lui Hristos se arată ca un purtător de viață și izvor al învierii noastre pentru că, prin învierea Sa, Mântuitorul S-a făcut începătură a învierii tuturor (I Cor. 15, 20).

Ultimele doua tropare, preluate din rânduiala Ceasurilor Sfintelor Paști și introduse în Liturghie doar în secolele XVI-XVII, scot cu putere în evidență sensul jertfei Mântuitorului care se împlinește în înviere. Făcându-ne părtași jertfei lui Hristos, dobândim și noi înviere, viața veșnică, Împărăția cerurilor, pe Împăratul Însuși.

Hristos nu doar primește jertfa noastră ci Se și dăruiește în Sfânta Împărtășanie

Hristos este Cel ce primește jertfa noastră și se identifică cu ea dar și Cel ce Se dăruiește nouă sub chipul pâinii și al vinului prefăcute în Trupul și Sângele Său. De aceea punerea înainte a Cinstitelor Daruri este însoțită de cântarea celei de a doua părți a Herucicului: **„Ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel, de oștile îngerești, nevăzut înconjurat. Aliluia! Aliluia! Aliluia!”**. Ni se atrage astfel atenția că participarea noastră la Sfânta Liturghie nu se limitează la aducerea darurilor ci înseamnă și primirea lui Hristos în noi prin împărtășire, fapt care ne umple de bucurie duhovnicească revărsată în cântarea cerească a Împărăției veșnice (Apoc. 19, 1): *Aliluia! Laudați pe Dumnezeu!*

Jertfa lui Hristos este împlinirea prorociilor

Cinstitele Daruri puse pe Sfânta Masă și acoperite cu Sfântul Aer sunt cădite de către protos de trei ori zicând: **„Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului și să se zidească zidurile Ierusalimului”** iar diaconul răspunde: **„Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinusul și arderile de tot, atunci vor pune pe altarul Tău viței”**. Prin rostirea acestor ultime versete ale Psalmului 50 (20-21) se mărturisește împlinirea prorociilor Vechiului Testament în jertfa deplină a Mântuitorului actualizată în Sfânta Liturghie, jertfa dreptății adusă în Noul Sion, Biserica.

Dialogul dintre protos și diacon este o pregătire duhovnicească pentru rostirea anaforalei

Când slujește și diaconul, după așezarea darurilor pe Sfânta Masă are loc un dialog între el și protos prin care se invocă ajutorul lui Dumnezeu pentru săvârșirea în continuare a slujbei.

Mai întâi protosul cere rugăciunea diaconului pentru el: „**Pomenește-mă, frate și împreună slujitorule**” careia diaconul îi răspunde zicând: „**Preoția ta să o pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa. Roagă-te pentru mine, părinte**”. Prin acest dialog se arată nevoia rugăciunii unuia pentru altul deoarece vrednicia personală nu se înalță la sublimitatea slujbei.

Continuarea dialogului este oarecum ciudată în sensul că protosul, repetând cuvintele îngerului de la Bunavestire (Lc. 1, 35) se roagă ca Duhul Sfânt să vină peste diacon: „**Duhul Sfânt să vină peste tine și puterea Celui Preaînalt să te umbrească**”. La care diaconul răspunde „**Același Duh să lucreze împreună cu noi în toate zilele vieții noastre**”. O analiză istorică a evoluției textului vine să ne lamurească asupra situației actuale.

La origine acest dialog se desfășura între protos și împreună-slujitorii de rang cel puțin preotesc ca un act al pregătirii duhovnicești pentru rostirea anaforalei ce va urma. Protosul cerea rugăciunea împreună-slujitorilor care răspundeau spunând cuvintele îngerului: „**Duhul Sfânt să vină peste tine și puterea Celui Preaînalt să te umbrească**” (Lc. 1, 35) ulterior adăugându-se: „**și să lucreze împreună cu tine**”. Unele manuscrise ne indică că protosul răspundea: „**Același Duh să vină peste voi și puterea Celui Preaînalt să vă umbrească și să lucreze împreună cu voi**”. Liturghia arhierescă slavă păstrează dialogul de acest tip între episcop și împreună-slujitori.

Rostirea cuvintelor îngerului se explică prin analogia pe care Sfântul Ioan Damaschin o face între pogorârea Sfântului Duh, invocat în anafora, pentru a preface pâinea și vinul în Trupul și Sângele Domnului și pogorârea asupra Fecioarei Maria la întruparea Mântuitorului: „*După cum toate câte a făcut Dumnezeu le-a făcut cu energia Sfântului Duh, tot astfel și acum, energia Duhului lucrează cele mai presus de fire, pe care nu le poate cuprinde nimic altceva decât credința. «Cum îmi va fi mie aceasta, zice Sfânta Fecioară, pentru că eu nu cunosc bărbat». Iar arhanghelul Gavriil îi răspunde: «Duhul cel Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri». Și acum mă întrebi cum pâinea se face Trupul lui Hristos și vinul și apa Sângele Lui? Ți-o voi spune eu. Sfântul Duh se pogoară peste ele și face pe acelea ce sunt mai presus de cuvânt și de cuget*”. Așa dar preoții împreună-slujitori se roagă ca, precum Duhul Sfânt s-a pogorât peste Fecioara Maria și puterea Tatălui a umbrit-o zămislind pe Hristos, tot așa la invocarea protosului, în timpul anaforalei care urmează a fi rostită, Tatăl să-l trimită pe Duhul să se pogoare peste daruri prefăcându-le în Trupul și Sângele Domnului.

La Liturghia slujită doar de preot și diacon inițial preotul rostea toate formulele aplicându-și-le sieși. După secolul al XV-lea apare practica de azi în care dialogul are loc între preot și diacon. Probabil considerându-se nepotrivit ca diaconul să invoce Duhul Sfânt asupra preotului, preotul se roagă ca Duhul să coboare peste diacon iar acesta din urmă ca același Duh să lucreze cu amândoi.

În finalul dialogului, în urma cererii diaconului, preotul se roagă ca acesta să fie pomenit de Dumnezeu întru Împărăția Sa binecuvântându-l să rostească ectenia cererilor.